

This text is published before the symposium:

FOUNTAINS FAILURES FUTURES: THE AFTERLIVES OF PUBLIC ART

28–30 September 2023

Skissernas museum – Museum of Artistic Process and Public Art
Lund, Sweden

In 2020, a national call for a Designed Living Environment / Gestaltad livsmiljö was made through a unique collaboration between Formas (a Swedish Research Council for Sustainable Development), Boverket (Swedish National Board of Housing, Building and Planning), Riksantikvarieämbetet (Swedish National Heritage Board), ArkDes (Swedish Centre for Architecture and Design), and Statens konstråd (Public Art Agency Sweden). The aim of the call was to highlight aesthetic perspectives and the role of public art in sustainable public architecture and design.

Ten interdisciplinary research projects on the role of public art were each awarded a four-year research grant. The Fountain: An art-technological-social drama is one of those projects, and the symposium Fountains Failures Futures: The afterlives of public art is a key part of our research process.

Project leader: Maddie Leach. Co-workers: Cathryn Klasto, Lars-Henrik Ståhl, Mick Wilson.

Mick Wilson

“Låt dina döda fall falla!”

“Misslyckande är vår viktigaste produkt.”¹

1. Fallerar över sig själva baklänges²

LTH-fontänen är ett offentligt konstverk som i allmänhet anses ha fallerat. Dess gåtfulla skelett står numera mitt bland byggnaderna på Lunds universitetscampus, en vag påminnelse om en relik från en svunnen tekno-utopisk modernism.

Bild 1. Klas Anshelm och Arne Jones, *LTH-fontänen*, 2020. Lund, Sverige. Foto: Maddie Leach.

Bild 2. Tidningsurklipp från *Expressen*, 11 oktober 1969. Bildtexten lyder: “Det är meningen att folk ska sitta på bänkarna under fontänen i Lund. Men då får man göra som kartritskan Lilian Johansson – ta paraplyet med.”

¹ Citat tillskrivet R. W. Johnson, Jr., tidigare VD på Johnson & Johnson, år 1954.

² “Fail” och “failure” har inget motsvarande ord på svenska, vilket rubbar argumentet är den här texten. Ofta går det att skriva “misslyckas” och “misslyckande” men ordet har dels en något annan betydelse, dels måste misslyckandet alltid kunna härledas till ett levande subjekt. Om en mekanisk process misslyckas är det inte maskinen som misslyckas utan den som manövrerar eller ser över processen. En mekanisk process havererar eller fallerar. Jag har försökt vara så konsekvent som möjligt och i den mån det går använda ordet misslyckas. I övrigt har jag använt “fallera”. Just här för att det har ett uttal som är snarlikt engelskans “fail” och “fall”, liksom svenskans “falla” (ö.a.).

Var börjar jag tänka kring misslyckande? Vissa lutar sig mot avtrycket efter en annan relik.³ “Någonsin försökt. Någonsin misslyckats. Ingen roll. Försök igen. Misslyckas igen. Misslyckas bättre.”⁴

I hela Becketts författargärning finns inget riktigt så dystert som den förvirrade entusiasmen hos tennisspelare⁵ och vd:ar, konstskribenter och pedagoger, inför hoppets försummelse hos densamme: “Längtan efter allt bort. Dunkel bort. Tomhet bort. Längtan bort. Fåfång längtan efter att fåfånga längtan bort.”⁶

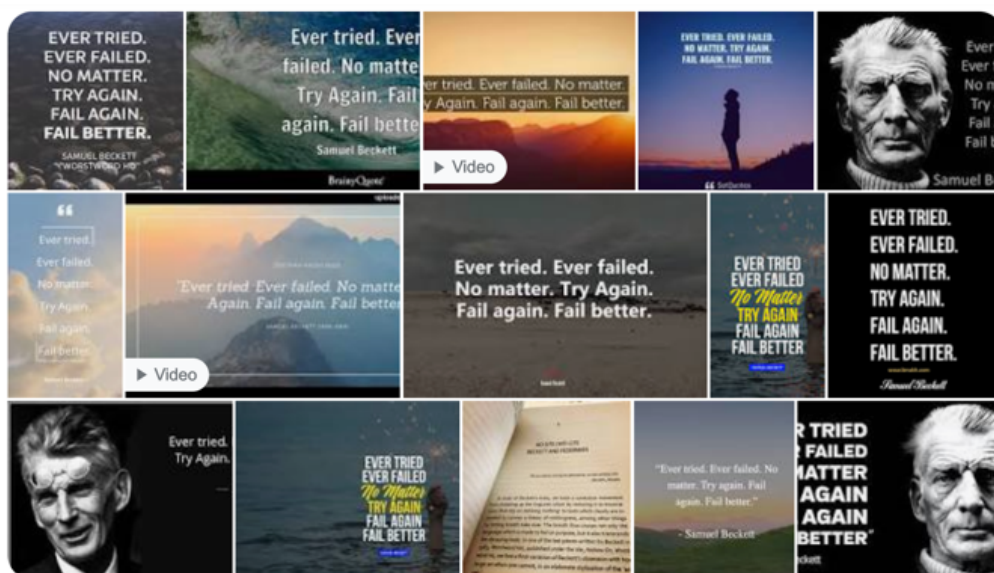

Bild 3. Skärmdump av Google-bildsökningens resultat på Becketts "fail again /better"-mem.

En del läser detta som en mall för det nyliberala subjektets självutvecklingsplan. Andra läser det som en uppskattning av misslyckandets värde för innovationen: “Det är trots allt genom misslyckanden som lärande och utveckling kan uppstå ...” och “Ofta, alltför fort, inordnas misslyckandet i en ‘produktiv’ retorik ... misslyckandet i utvecklingens tjänst ... Men tänk om vi i stället ser till dess vackra oförmåga, dess ‘improduktiva’ beståndsdelar?”⁷

³ “*Rub of the relic*” är ett hiberno-engelskt uttryck som härstammar från traditionen att använda materiell kontakt med föremål som förknippas med heliga personer eller platser (relik) som ett sätt att avvärja ondska och/eller främja goda influenser. Uttrycket används också som en metafor för sexuell aktivitet och onani.

⁴ Det här ofta förekommande citat ur den sene Samuel Becketts kortprosastycke *Värstvar hallå* är bland annat en internet-mem. Översatt av Magnus Hedlund.

⁵ Se Bhavishya Mittal (2020), “‘Fail Again. Fail Better’ – Stan Wawrinka Reveals the Inspirational Story Behind His Tattoo” <https://www.essentiallysports.com/fail-again-fail-better-stand-wawrinka-reveals-the-inspirational-story-behind-his-tattoo-atp-tennis-news/> (besökt 2 maj 2023).

⁶ Ibid.

⁷ Cameron Cartiere och Anthony Schrag (red.) (2023) *The Failures of Public Art and Participation*. Routledge.

Det finns ett helt spektrum av sådana klichéer som tjänar som readymades för att tänka kring misslyckandet. Fraserna dyker upp om och om igen i välmenande projektgrupper, nedskrivna på otaliga gula papperslappar. En hel konsultindustri som ägnar sig åt att klottra ner väggar belamrade med Post-it-lappar. Hela legioner av Bartlebys som sätter sig upp mot hegemonin och som optimistiskt klottrar om den fullständigt utsökta godhet som kan blomma ut och mogna ur misslyckanden.⁸

Men tänk om misslyckandet – i motsats till samtidens sätt att återanvända den här berättelsen från Wall Street – är just det, att *misslyckas*? Inte arbeta, inte prestera, inte leverera, inte göra, inte göra motstånd, inte köpa sig fri, inte en tillfällig negation som kan omförhandlas utan bara en förfärlig kollaps i besvikelse och avsaknad av återuppbyggligt hopp? Inte “för stor för att falla” men snarare ett så fullständigt misslyckande att det ska kunna anses uthärdligt eller möjligt att upphäva? Inte ett inspirerande bakslag som framkallar en heroisk vilja att kämpa vidare och försöka försöka återigen försöka allt hårdare. Men helt enkelt världens evigt återkommande stumma vägran att samarbeta med ens fåfängliga föreställningar om en annan och bättre värld? Misslyckandet som ett oändligt slingrande från dåligt till värre och än värre? Tänk om det bara blir värre?

En uppmaning om försiktighet vore på sin plats innan du hastar iväg för att omfamna världen som enbart en fråga om misslyckande. För om magen är full, om man åtminstone har ett halvfärdigt tak över huvudet, och om det finns ett dokument någonstans som säger att staten ser välvilligt på en, kanske man borde frammana en viss skepsis gentemot den lätthet med vilken misslyckandet antas som ontologiskt tillstånd. Innebär det inte ett alltför enkelt alibi för den som redan är betjänt av rådande förhållanden, att undvika förbättringens sisyfosarbete? Skänker det inte en glädjande insikt om möjligheten att avstå ens naiva kamp mot status quo och världens obönhörlighet och på så sätt lära sig att leva med sin mätta mage som den är – folkbokförd och med någorlunda tak över huvudet?

⁸ “Bartleby: berättelsen om mannen som sade nej” är en novell av Herman Melville från 1850-talet. Den utspelar sig på ett juristkontor på 1800-talet och berättar om en kopists märkliga ovilja att utföra de arbetsuppgifter som han ombeds och instrueras att göra, med svaret: “Jag skulle föredra att inte göra det.” Berättelsen har fått allt större kritisk sprängkraft i och med att karaktären Bartleby har använts i sammanhang som Occupy Wall Street på 2010-talet och som uttryck för en vägran att följa det kapitalistiska påbudet om produktivitet, otrygghet och självutnyttjande.

Kanske finns det andra sätt att förstå misslyckandet och andra sätt att misslyckas som ännu inte specificerats och som kan placeras någonstans mellan entreprenörens misslyckande som “ett avgörande steg på individens väg mot lukrativt självförverkligande” och ett ontologiskt misslyckande som “det oundvikliga nederlag som kommer med varje ... försök”⁹?

2. Ett annat misslyckande är möjligt

Ett brett spektrum av misslyckandebegrepp kan hämtas från olika områden inom teknik och industri (däribland så vitt skilda företeelser som instrumentering och styrsystem, materialvetenskap och strukturell dynamik) som syftar till att specificera misslyckande inom olika sammansättningar av kvantitativa och kvalitativa deskriptorer. Till exempel den definition av “fallera” som hos International Electrotechnical Commission (IEC) beskrivs som att “förmågan hos ett föremål att utföra en nödvändig funktion avbryts”.¹⁰ I den betydelsen fallerar något alltid med avseende på en avsedd funktion och specificeras ofta i termer av en uppsättning godtagbara driftsparametrar. Denna konstruktion kontrasteras med termen fel: “Det tillstånd hos ett föremål som kännetecknas av oförmåga att utföra en nödvändig funktion.”¹¹ Medan att fallera eller misslyckas sker punktvís – en händelse som inträffar vid en specifik tidpunkt – är ett fel varaktigt, ett tillstånd som varar under en kortare eller längre period.

Vissa ser det som att LTH-fontänen på ett avgörande sätt har fallerat som ingenjörstruktur. Strukturens funktionskrav var att det vatten som hölls upp av pyloner och strävor och som spolades genom en serie trappstegsbassänger, var tänkt att forsa genom systemet på ett sätt som skulle skapa en serie kontinuerliga flöden och föras vidare genom strukturen utan vidare läckage. Uppenbarligen kunde funktionen inte utföras när den visades upp för världen. Det är en form av misslyckande som vi kan beteckna som tekniskt-funktionellt.

⁹ Mark O’Connell (2014) “The Stunning Success of ‘Fail Better’ How Samuel Beckett became Silicon Valley’s life coach.” *The Slate*. <https://slate.com/culture/2014/01/samuel-becketts-quote-fail-better-becomes-the-mantra-of-silicon-valley.html> (besökt 2 maj 2023)

¹⁰ <https://www.eemua.org/Glossary/F/Failure.aspx> (besökt 2 maj 2023). Min översättning.

¹¹ <https://www.eemua.org/Glossary/F/Fault.aspx> (besökt 2 maj 2023). Min översättning.

Denna teknisk-funktionella förståelse av misslyckandet banar väg för ett förhållningssätt där misslyckande-är-en-läxa-på-väg-mot-ytterligare-innovation: "Du kan lära av framgång men det måste du kämpa för; det är mycket lättare att lära av misslyckanden."¹² Det här citat från en chef vid det amerikanska multinationella konglomeratet 3M citeras ofta i samband med en anekdot om en framgångsrik innovation som uppkom ur ett initialt misslyckande.

Det är en berättelse om en forskare vid 3M som hette Spencer Silvers. I ett försök att ta fram ett starkare lim ämnat för flygindustrin skapade han ett svagt lim som enkelt kunde avlägsnas utan att det lämade några rester. Även om försöket dokumenterades av företaget som ett misslyckande använde en av Silvers kollegor Art Fry, lite över ett halvt decennium senare, år 1974, en del av materialet från det misslyckade limexperimentet tillsammans med rester av gult papper som bokmärke i sin psalmbok. Efter att ha omarbetat denna idiosynkratiska tillämpning till ett produktkoncept, lanserade 3M Press'n Peel tre år senare. Men den nya produkten sålde inte särskilt bra. 1979 återlanserades produkten av samma företag då de delade ut en stor volym gratisprover och tog fram en ny produktbeskrivning. Marknadsföringsknepet blev en försäljningssuccé när mer än 90% av kunderna som hade fått gratisprover gjorde inköp av den numera närmast universella *Post-it-lappen*. Berättelsen är del av den folkloristik som ligger till grund för ett helt område inom konsultindustri och som kretsar kring innovation och erkännande av misslyckandet.¹³

Vi skulle kunna ställa begreppet om att fallera tekniskt-funktionellt och de entreprenöriella modeller för generativt misslyckande som bygger på det begreppet, mot det tidigare nämnda beckettska misslyckandet. Tematiskt och formellt upprepade Beckett ett obevekligt flöde av misslyckandetroper, genom olika lekar med negationer och försämrade omständigheter, i rader som:

Nej. Intet bäst. Bäst värre. Nej. Inte bäst värre. Intet inte bäst värre.
Mindre bäst värre. Nej. Minst. Minst bäst värre. Minst som aldrig blir
intet. Aldrig omintetgjort. Aldrig av intet blir ogiltiggjort. O-
ogiltigbart minst. Säg det där bäst värst. Med minstande ord säg det

¹² Det här är ett citat som inom innovationsstudiefältets folkloristik tillskrivs Lewis Lehr, tidigare VD för 3M Corporation. Min översättning.

¹³ Se Richard Sandomir (2021) "Spencer Silver, an Inventor of Post-it Notes, Is Dead at 80". New York Times. (13 maj 2021) <https://www.nytimes.com/2021/05/13/business/spencer-silver-dead.html> (besökt 2 maj 2023)

där bäst värst. I brist på mer värre värsta. Ominskbart minst bäst värre.¹⁴

Det här skulle kunna läsas som att språket tekniskt-funktionellt fallerar, som en oförmåga att prestera, en oförmåga att uppfylla något enda krav på att avtäckas världen eller adekvat uttrycka *varat*. Men denna oro för att tala *intet*/tala *varat* har av vissa tolkats som ett oundvikligt misslyckande som är oskiljaktigt från en utsiktslös önskan att på något sätt tala *varats* *intet*.

I ett förord har citatet kommenterats på följande sätt: “‘Intet’, är alltså benämningen på det omöjliga i *Värstvar* *hallå*. Textens avlastande kravlande rör sig mot ingenting men når bara fram till dess tröskel innan ‘o-ogiltigbart minst’ tränger sig på.”¹⁵ I en sådan läsning kanske det inte är så lätt att se den här formen av misslyckande inom ramen för den tekniskt-funktionella definition som citeras ovan, och den tycks inte ha mycket att erbjuda för den som vill skola entreprenörsdriftens jakt på insikt och avkastning från investeringar. Vi kan beskriva det som ett exempel på ontologiskt misslyckande, vilket inte är en indikation på språkets misslyckande som verktyg för att beskriva och avtäckas varat som sådant, utan snarare det alltid-redan-misslyckade tillståndet hos ett vara som till varje pris försöker redogöra för, eller ge vägledning åt, varat, som i Becketts: “Fåfång längtan efter att fåfånga längtan bort.” Det kan tolkas något i linje med världens oundvikliga vägran att samarbeta med sig själv.

I kontrast till det ontologiska misslyckandet skulle vi kunna introducera en besläktad men väsentligt annorlunda genre av misslyckanden som har med biografi och psykologi att göra. Inom personlig utveckling, terapi och coaching finns en misslyckandetaxonomi som avser individens utveckling och som inbegriper kategorier som viljans misslyckande, det abjekta misslyckandet, det praktfulla misslyckandet och så vidare. Det abjekta misslyckandet presenteras som “en form av misslyckande där människor förlorar något som känns väsentligt för dem”¹⁶ medan ett praktfullt misslyckande innebär “en sorts misslyckande där du ger allt men misslyckas i episk praktglans”. Det här är olika typer av personliga misslyckanden, och

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Arka Chattopadhyay (2012). “‘Worst in Need of Worse’, and the Trajectory of Worsening, Samuel Beckett.” i *Today/Aujourd'hui*, 24(1), 73–87. Min översättning.

¹⁶ <https://everydaypower.com/types-failure-experienced/> (besökt 2 maj 2023). Min översättning.

de för oss in på ett område som gränsar mot entreprenörens framgång-genom-misslyckande. Skillnaden är emellertid att det arbete som här misslyckas eller lyckas handlar om subjektets arbete med subjektet, dess självutvecklingsarbete, vilket är centralt inom den nyliberala ordning som lämnar individen åt en utarmad och söndrad *frihet*. Här finns även andra nära grannar. Till exempel påståendet att någon som “förstår skillnaden mellan rätt och fel” och “väljer att medvetet göra fel till egen fördel” har iscensatt ett särskilt slags *moraliskt* misslyckande.¹⁷

Om vi nu tar ett steg bort från fokus på det individualiserade misslyckandet och den uppsättning diskurser som är upptagna vid att tillskriva individer ansvar för misslyckanden, finns också en rad institutionella misslyckanden. När liberala demokratier visar sig odla en allt skevare välförhållningsfördelning, etnonationalism, skuldbeläggande av migranter, motvilja att agera mot klimatförändringar och så vidare, fordras fördömanden av vad som kallas institutionella misslyckanden.

Dessa kategoriseras ofta som (i) lagstiftnings- och policymisslyckanden (till exempel regelvidriga subventioner), (ii) marknadsmisslyckanden (externaliserad omsättning av offentliga varor och tjänster), (iii) organisatoriska misslyckanden (till exempel bristande transparens och politisk legitimitet i beslutsfattande) och (iv) informella institutionella misslyckanden (till exempel brott mot normer för kollektiva åtgärder som grundar sig i ett urholkat förtroende).¹⁸

En sak som den här taxonomi emellertid inte omfattar är en mer djupgående form av institutionellt misslyckande, liksom ett nedärvt institutionellt paradigms oförmåga att anpassa sig till de faktiska världar som öppnar sig. När en debattör kommenterar Covid-19-krisen och rasmotiverade mord som begås av poliser utom deras befogenheter och beskriver “en oförmåga att anpassa våra trygghetsinstitutioner till 2000-talets verklighet” pekar han inte enbart på ett operativt men också ett paradigmats institutionellt misslyckande.¹⁹

¹⁷ <https://fherehab.com/news/addiction-isnt-moral-failure/> (besökt 2 maj 2023). Min översättning.

¹⁸ <https://www.ipbes.net/glossary/institutional-failure> (besökt 2 maj 2023). Min översättning.

¹⁹ *The Atlantic*. (16 juni 2020) <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/06/why-americas-institutions-are-failing/613078/> (besökt 2 maj 2023). Min översättning.

Tesen om paradigmatiska institutionella misslyckanden har också dykt upp inom den samtida offentliga konstens utvidgade fält. Min före detta kollega Andrea Phillips har under en tid arbetat på en sådan kritik. En tidig version presenterades som keynote under Samtidskonstdagarna i Malmö 2015 – *Between Dissent and Discipline: Art and Public Space*.²⁰ Idén om ett paradigmatiskt institutionellt misslyckande framstår som implicit i påståenden som: "offentlighetsbegreppet är anglo-europeiskt och har en central betydelse i kolonialismens historia och geografi, liksom i dess asymmetriska, våldsamma och ständigt pågående korrelativa avkoloniseringsprocess" och "offentlighetsbegreppet har under de senaste hundra åren misskrediterats såväl politiskt, strukturellt som ekonomiskt."²¹ På senare tid har Phillips vidareutvecklat sitt argument i en intervju i Judith Wielander och Matteo Lucchettis antologi *Collectively Annotated Bibliography: On Artistic Practices in the Expanded Field of Public Art*. Med avstamp i Denise Ferreira da Silvas arbete framhåller hon att: "Offentligheten är en 'kolonial (juridisk, ekonomisk, symbolisk) arkitektur."²² Phillips hävdar vidare att:

Den offentlighet som Habermas som bekant sökte för sin påstått diskursiva frihet är inte fri; eller är bara fri för det invigda subjektet. Den offentlig-privata dialektik som härleds ur det politiska begreppet om offentlighet (med dess museer och gallerier, kaféer och konserthus ...) är inte bara reglerande ... utan våldsam som en dubbel negation: de som inte är subjekt (vilket också kan inbegripa det icke-mänskliga) är visserligen inte utestängda från det privata och det offentliga, men de kan bara existera där som objekt.²³

Det här är inte bara en fråga om att begreppet *offentlighet* eller dess institutionella ombildningar har misslyckats, som manifesteras i misslyckandet att omfatta allt som finns

²⁰ <https://www.e-flux.com/announcements/28952/between-dissent-and-discipline-art-and-public-space-in-malmö/> (besökt 2 maj 2023). En version av texten publicerades senare i *Public Enquiries: PARK LEK and the Scandinavian Social Turn* (2018). Min översättning.

²¹ Phillips (2018) "Forgetting the Public" i M. Wilson et al. (red.) *Public Enquiries: PARK LEK and the Scandinavian Social Turn*. Black Dog Press. 169–172. Min översättning.

²² Ur "A Conversation with Andrea Phillips by Visible – Judith Wielander and Matteo Lucchetti" i J. Wielander and M. Lucchetti (red.) *Collectively Annotated Bibliography: On Artistic Practices in the Expanded Field of Public Art*. 193–199. Min översättning.

²³ Op.cit. Min översättning.

inom räckvidd för det förmodat universella. Det är snarast ett misslyckande för offentligheten som institutionellt paradigm, eftersom det är just universalismen som är dess våld.

Förutom det beckettiska försöket till en litterär praktik som bygger på vad jag ovan benämnt som ontologiskt misslyckande, finns en rad olika estetiska misslyckandetermer. Från påståendet att “misslyckandets estetik kan definieras utifrån hur konstnärer reflektivt citerar och missbrukar givna uttryck i det medium de arbetar i”²⁴ till praktmisslyckandets specifika konstruktion: “När teknologin misslyckas kan den misslyckas förfärligt och den kan misslyckas praktfullt, och om det är praktfullt nog kanske ingen ens lägger märke till misslyckandet eller så uppskattas det till och med som framgång.”²⁵ Det finns två olika estetiska register som är verksamma här: å ena sidan en framställning av misslyckande som en sorts estetisk negationspraktik (en av de vanliga sätten att läsa Beckett), å andra sidan finns också en estetisering av misslyckandets praktiker. LTH-fontänens initiala konstruktion appellerar inte uttryckligen till dessa misslyckandeestetiker. Däremot kan de sägas vara verksamma i den folklöre och de tolkningar av verkets kvarlevor som förekommit bland dem som mött “Döda fallet” under decennierna som följde på dess invigning.²⁶ Bland dessa uttryck för misslyckandets estetik finns komiska aspekter.²⁷ Men det komiska är inte nödvändigtvis en övergång från misslyckandets vanda till försoningens transcendens: att acceptera eller övervinna motgångar genom en stark karaktär eller personlig utveckling. Det kan också vara ofrihetens och det absurdas komedi.

3. Alla dessa misslyckanden, och sen då?

Genom att pröva några misslyckandevariationer hoppas jag kunna öppna för en möjlighet att analysera de specifika termer genom vilka LTH-fontänen har utpekats som ett misslyckande, och även överväga hur den kan läsas stick i stäv med de vitt skilda misslyckandeekonomier som den här ofullständiga misslyckandetaxonomi förhoppningsvis har skisserat.

²⁴ <https://medium.com/@pedro.pinto/the-dynamics-and-aesthetics-of-failure-an-introduction-a9208c0993fa> (besökt 2 maj 2023)

²⁵ <https://mushon.com/blog/2009/05/05/fail-gracefully/> (besökt 2 maj 2023)

²⁶ Det finns flera smeknamn som “Döda fallet”, “Laxtrappan” och “Fontana di Träti” (en vits som bygger på 1700-tals-fontänen Fontana di Trevi i Rom) som hånar verket och dess tillkortakommanden.

²⁷ “Det finns inget som är roligare än olycka, det kan jag lova ... Ja, ja, det är det mest komiska som finns.”